

MedTalk, pod nazivom „**Rak jetre – tihi ubojica**“ okupio je, s ciljem bolje informiranosti šire javnosti, paneliste:

- dr. sc. Mario Šekerija - voditelj Registra za rak RH i voditelj Odjela za maligne bolesti HZZJZ-o
- prof. dr. sc. Tajana Filipec Kanižaj - pročelnica Zavoda za gastroenterologiju, Klinike za unutarnje bolesti KB Merkur
- prof. dr. sc. Sanja Musić Milanović – voditeljica Službe za promicanje zdravlja HZZJZ-o
- prof. dr. sc. Neven Ljubičić - predsjednik Hrvatskog gastroenterološkog društva
- dr. med. Nataša Ban Toskić - predsjednica KoHOM-a
- prof. dr. sc. Stjepko Pleština – predsjednik Hrvatskog društva za internističku onkologiju i predstojnik Klinike za onkologiju KBC-a Zagreb
- mr. sc. Tatjana Reić – predsjednica Društva „Hepatos“

koji su tijekom 2 satne diskusije govorili o samoj bolesti, hepatocelularnom karcinomu (HCC) koji predstavlja otprilike 90% svih slučajeva primarnog raka jetre, faktorima rizika, znakovima bolesti te o važnosti što ranijeg otkrivanja HCC-a koji je u Hrvatskoj u porastu.

Novinarka Goranka Jureško moderirala je diskusiju tijekom koje su, okupljenim predstavnicima – članovima Društva Hepatos, KOHOM-a, Hrvatskog gastroenterološkog društva, Hrvatskog društva za internističku onkologiju te Studentskog zbora Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Međunarodne udruge studenata medicine Hrvatska (CroMISC), uvaženi stručnjaci prezentirali rezultate trenutnog stanja iz prakse, podijelili svoja znanja i savjete te sagledali kako trenutna COVID-19 situacija utječe na daljnje korake vezane uz HCC. Važnost ovakvog skupa najbolje je iskazana činjenicom da gotovo 50% bolesnika s uznapredovanim HCC-om neće živjeti dulje od jedne godine od postavljanja dijagnoze. Razlog ovako visoke smrtnosti uglavnom je u tome što se HCC kod većine pacijenata otkrije tek u kasnoj fazi jer oboljeli često nemaju znakova bolesti sve do uznapredovanog stadija, kada nerijetko liječenje više nije moguće već preostaje samo palijativna skrb.

Kroz panel diskusiju ukazana je važnost ranog otkrivanja i redovitog praćenja bolesnika, koji imaju predisponirajuće čimbenike za razvoj kroničnih bolesti jetre, a posljedično tome i za razvoj HCC-a.

Skup je, u ime domaćina, otvorila **predsjednica Društva „Hepatos“, mr. sc. Tatjana Reić**, koja je govorila o važnosti ove teme za oboljele i izjavila: „Pacijenti su u strahu jer hepatocelularni karcinom je izuzetno agresivna vrsta raka, s ograničenim mogućnostima liječenja... Situacija radi korona krize je dodatno usporila mogućnost ranog otkrivanja, koje je kod hepatocelularnog karcinoma ključno... Dodatno, veliki problem je i to što su oboljeli od hepatocelularnog karcinoma visoko stigmatizirani jer se bolesti jetre izjednačuju s društveno neprihvatljivim i visoko rizičnim radnjama, a to je nešto na čemu svi zajedno moramo raditi.“

Epidemiološki podaci iz Registra za rak RH ukazuju na činjenicu da je trenutno u Registru za rak preko 50 % bolesnika s rakom jetre nepoznatog stadija bolesti. **Dr. sc. Mario Šekerija, voditelj Registra za rak RH i voditelj Odjela za maligne bolesti HZZJZ-o** tijekom panela govorio je o kvalitetni podataka o liječenju i putu bolesnika koji su od izuzetno velike važnosti: „Hrvatska je u prosjeku EU zemalja... no primarni rak jetre je jedan primjer gdje mi vjerojatno imamo najmanje kvalitetne podatke od svih drugih vrsta raka.“

O faktorima rizika za razvoj ciroze i hepatocelularnog karcinoma kao posljedice kronične bolesti jetre govorila je **Prof. dr. sc. Tajana Filipec Kanižaj, pročelnica Zavoda za gastroenterologiju, Klinike za unutarnje bolesti**

KB Merkur koja je istaknula da je nealkoholna masna bolest jetre relativno zanemaren faktor rizika za koji se predviđa da će u budućnosti postati vodeći uzrok HCC-a: „KB Merkur i KBC Rijeka imaju Ambulante za nealkoholnu masnu bolest jetre, koje predstavljaju otvorene komunikacijske kanale s liječnicima obiteljske medicine i omogućuju redovito praćenje rizičnih bolesnika te rano otkrivanje hepatocelularnog karcinoma pomoću neinvazivnih metoda.“

U svojem izlaganju **prof. dr. sc. Sanja Musić Milanović – voditeljica Službe za promicanje zdravlja HZZJZ-o** istaknula je kako nezdrava prehrana s visokim udjelom šećera i masti te debljina spadaju u jedne od glavnih uzročnika nealkoholne masne bolesti jetre i posljedično hepatocelularnog karcinoma: „Iako smo u Hrvatskoj uspjeli zaustaviti porast debljine kod žena, nažalost, kod muškaraca je došlo do porasta. Međutim, puno veći je problem debljine u mlađoj životnoj dobi... Zabrinjavajući je podatak i da smo u 2015. godini imali čak 35% djece s prekomjernom težinom, a izostankom tjelesne aktivnosti tijekom COVID krize, problem će se samo produbiti. U sklopu projekta Živjeti zdravo nastojimo educirati i poticati zdrave životne navike, uključujući tjelesnu aktivnost.“

prof. dr. sc. Neven Ljubičić, predsjednik Hrvatskog gastroenterološkog društva osvrnuo se na važnost praćenja bolesnika, koji su pod rizikom za razvoj ciroze, a posljedično i za razvoj HCC-a te mogućnosti, prednosti ali i nedostatke metoda za bolji probir: „Preventivna aktivnost je ključna. Oportunistički programi ranog otkrivanja, usmjereni prema rizičnim skupinama, kao što je npr. ciroza jetara, su izuzetno važni, a mi ih ne radimo kako treba i to si moramo priznati. Metode praćenja pacijenata sa cirozom jetre, koja je jedan od preduvjeta za razvoj hepatocelularnog karcinoma jesu ultrazvuk i alfa fetoprotein, a one nisu idealne. Danas postoje nove metode, npr. određivanje prekursora protrombina koje nam je korisno ne samo za otkrivanje nego i za praćenje tih bolesnika. Osim toga, uputiti nekoga redovito na ultrazvuk možda neće biti problem u Zagrebu, ali negdje drugdje može predstavljati nepremostivu prepreku. Imamo tu jako puno problema, to je kompleksna priča.“

Obiteljska medicina također ima važnu ulogu u prevenciji rizičnih ponašanja, ali i u ranom prepoznavanju i dijagnosticiranju bolesti. **dr. med. Nataša Ban Toskić, novoizabrana predsjednica KoHOM-a** je naglasila: „Liječnici obiteljske medicine imaju važnu ulogu u edukaciji i praćenju bolesnika s kroničnim bolestima jetre... Obiteljski liječnik u jednom idealnom modelu skrbi za cijelu obitelj i tako ima jako dobar i kontinuiran uvid u individualne i obiteljske osobine, i vrlo rano može uočiti rizične faktore za oboljevanje od najčešćih kroničnih bolesti. Osnovna metoda praćenja u obiteljskoj medicini je tzv. oportunistički screening gdje ćemo mi bez obzira na razlog dolaska na pregled, iskoristiti tu priliku za preventivni pregled. Značaj Ambulanti za nealkoholnu masnu bolest jetre je izuzetno velik jer omogućuju rano otkrivanje, što je ključ za povoljne ishode liječenja pa je slične ambulante za nealkoholnu masnu bolest jetre potrebno organizirati i u drugim ustanovama diljem Hrvatske.“

O metodama liječenja i važnosti multidisciplinarnog pristupa govorio je prof. dr. sc. Stjepko Pleština – predsjednik Hrvatskog društva za internističku onkologiju i predstojnik Klinike za onkologiju KBC-a Zagreb: „Rak nije smrtna presuda, danas veliki dio oboljelih preživi dulje od pet godina, što je usporedivo sa nizom drugih kroničnih bolesti. Ako je igdje bitna multidisciplinarnost to je u bolesnika sa HCC-om, jer on nije samo zloćudna bolest već najčešće nastaje na prethodno oboljeloj jetri, što nama često ograničava mogućnosti liječenja. Rani stadiji bolesti optimalno se liječe kirurški, sa preživljenjem duljim od pet godina u više od polovine bolesnika; u dijelu bolesnika možemo primijeniti i transplantaciju. Oni koji imaju uznapredovaliju bolest kandidati su za primjenu metoda lokalne kontrole bolesti ili sistemsko liječenje, a bolesnici sa uznapredovalom dekompenziranom cirozom nažalost mogu biti liječeni samo potpornim metodama. Prevencija i rano otkrivanje su temelj jer mogu ponuditi potencijalno izlječenje, dok optimalno i pravovremeno liječenje mogu utjecati na produljenje i na kvalitetu života naših bolesnika. Duboko sam uvjeren da je ekonomski opravdano uložiti u preventivne, screening programe za cijeli zdravstveni sustav.“

Prije samog zaključka diskusije okupljeni su donijeli **zaključke i preporuke** u svrhu što bolje informiranosti šire javnosti o važnosti ranog otkrivanja i redovitog praćenja bolesnika, koji imaju predisponirajuće čimbenike za razvoj kroničnih bolesti jetre a posljedično tome i za razvoj HCC-a. (Dodatak 2.)